KALENDARZ
POLSKI, RUSKI, I ASTRONOMICZNO-
GOSPODARSKI,
Na Rok Pański
1813.

KTORY JEST ROKIEM ZWYCZAYNYM, MAIĄCYM DNI 365.

W którym prócz znaków Astronomicznych, znayduie się wiele ciekawych, i z doświadczeń starych Gospodarzów zbieranych, każdemu Stanowi a mianowicie Rolniczemu pożytecznych wiadomości.

Przez Franciszka Xawerego Ryszkowskiego F. i M. Doktora.

NA POŁUDNIK KRAKOWSKI UŁOŻONY

A PRZEZ PIOTRA KANDYANIEGO

NA XIĘSTWO WARSZAWSKIE
WYRACHOWANY.

W KRAKOWIE
w Drukarni Gröblowskiey.

LICZBY WROTOW KALENDARSKICH, I RUCHOME SWIĘTA.

Nowe. Kalend:		Stare: Kalen:
9.	Wrot Xiężyca, czyli złota liczba	9.
XXVIII.	...... Epakta	IX.
2.	Wrot Słońca, Cyclus Solaris	2.
C.	... Litera Niedzielna	F.
1.	... Rzymski Poczet	1.

RZYMSKIEGO.		RUSKIEGO.	
Niedziela Starozapustna	14. Lutego.	Nedela Miasopustna —	16. Lutego.
Popielec — —	3. Marca.	Post Wełyki — —	26. Lutego.
Wielkanoc — —	18. Kwietnia.	Pascha Chrystowa —	13. Kwietnia.
Wniebowstąpienie Pańs:	27. Maia.	Wozneszenie Hosp. —	22. Maia.
Zielone Świątki — —	6. Czerwca.	Szoszes S. Ducha —	1. Czerwca.
Boże Ciało — —	17. Czerwca.	Tyło Chrystowe —	12. Czerwca.
Niedziela 1. Adwentu -	28. Listopada.	Nedela 1. Adwentu —	30. Listopada.

Suchedni 1wsze Marca 10. 12. 13.	Suchedni 3cie Września 15. 17. 18.
— — 2gie Czerwca 9. 11. 12.	— — 4te Grudnia 15. 17. 18.

Wykład znaków w tym Kalendarzu używanych.

● Nów Xiężyca.	Baran ♈	Lew ♌	Strzelec ♐
☽ Pierwsza Kwad:	Byk ♉	Panna ♍	Kozioroziec ♑
Pełnia.	Bliznięta ♊	Waga ♎	Wodnik ♒
☾ Ostatn: Kwadra.	Rak ♋	Niedzwiad ♏	Ryby ♓

Mięsopustu, rachuiąc od Nowego Roku aż do Popielcu, będzie tygodni 8. dni 4.

EPOKI ZNAKOMITSZE

W samem Królestwie Polskiem zaszłe.

Od początku W. Xstwa Litewskiego	1440.
— początku Królestwa Polskiego -	1263.
— założenia Miasta Krakowa - -	1113.
— — Miasta Warszawy -	561.
— pierwszego koronowania Xiążąt Polskich na Królów - - -	518.
— przyłączenia Litwy do Polski	427.
— ustanowie: Akademii Krakow:	412.
— dobrowolnego poddania się Prus Królom Polskim - -	559.
— założenia Miast: Wilna. Troków. i Zamościa - - -	306.
Od przyłączenia Inflant do Polski	226.
— ustanowienia Akademii Wileńsk: i Zamoyskiey - -	219.
— postanowienia Orderu Orła białe:	107.
detto detto S. Stanisława	48.
— pierwszego rozbioru Polski -	42.
— drugiego detto detto -	21.
— ostatniego detto detto -	19.
— ustanowienia Xstwa Warszawsk:	6.
— złączenia Galicyi Zachod: z tymże	4.
— bytności Króla FREDERYKA AUGUSTA w Krakowie - -	3.

STYCZEŃ dni XXXI.	DEKEMW.	JANUARIUS.	
D. T.	Kalend. Polski.	Kalend. Ruski.	☽
1 P.	NOWY ROK.	20 Ichnatya Jep.	♐
2 S.	Makarego Opata.	21 Julianny M.	♑
Ew. u Mat. S. w R. 2.	O ucieczce do Egiptu.		
3 N.	2. p. B. N. Dan. M.	22 N. 4. Adw.	♑
4 P.	Tyta Biskupa.	23 M. W. Kryt.	♒
5 W.	Telesfora.	24 *Wigilia.*	♒
6 S.	TRZECH KRÓL	25 ROZDE CHR.	♒
7 C.	Kleta Męczen.	26 SOBOR BOH.	♓
8 P.	Seweryna Bisk.	27 STEFANA M	♓
9 S.	Marcyanny Pan.	28 2000 Mucz.	♈
Ew. u Łuk. S. w R. 2.	O Chryst. Panu w 12. lat.		
10 N.	1. p. 3. K. Agatona	29 N. 1. po Roz.	♈
11 P.	Hygina. Męcz.	30 Anysya Mucz.	♉
12 W.	Honoraty P.	31 Melanii Pd.	♉
13 S.	Godfreda.	1 HENW. 1813.	♊
14 C.	Hilarego Bisk.	2 Sylwestra P.	♊
15 P.	Maura.	3 Malachya.	♋
16 S.	Marcella Pap.	4 Sob: 70. Apo.	♋
Ew. u Jana S. w R. 2.	O god. w Kanie Galiley.		
17 N.	2. p. 3. K. Ant. Op.	5 N. 2. po Roz.	♌
18 P.	Stol. S. Piotra.	6 Bohoi. Hosp.	♌
19 W.	Ferdynanda.	7 Joanna Chrest.	♍
20 S.	Fab. i Sebast.	8 Heorchia Pd.	♍
21 C.	Agneszki Pan.	9 Poliewka.	♍
22 P.	Wincent i An.	10 Hryhorya.	♎
23 S.	Raymunda.	11 Fteodosia.	♎
Ew. u Mat. S. w Ro. 8.	O oczyszcz. trędowateg.		
24 N.	3. p. 3. K. Tymot.	12 N. 3. po Roz.	♏
25 P.	Nawroc. S. Pawła	13 Jermiła Mu.	♏
26 W.	Polikarpa Bisku.	14 P. ot. w. Rait.	♏
27 S.	Jana Chryzost.	15 Pawła Pd.	♐
28 C.	Karola Wielkie.	16 Petra Wer.	♐
29 P.	Franciszka Sale.	17 Antonia.	♑
30 S.	Ludowiki.	18 Athan. i Kiryl.	♑
Ew. u Mat. S. w R. 8.	O nawalnicy na morzu.		
31 N.	4. p. 3. K. Piotra	19 N. 4. po Roz.	♑

Obserwacye.

Na iaką się Roku zyzność zanosi, z początku, srzodka i z końca tego Miesiąca zwykli ludzie prognostykować, iakie przy stateczności lub odmianie zima pokaże postępowanie, i oraz iakiego lata i urodzaiów spodziewać się maią Gospodarze. Zboża do siewu wymłacać naylepiey wtym miesiącu; aby do nowego wystarczyło dla bydła karmy z słomami i plewami w miarę poczynać, a parobków dworskich do rzezania sieczki naganiać, wieprzów karmnych doglądać, a w ostatniey kwadrze bić. Mięsiwo wszelakie w beczki nasalać, i kolędrą podsypować, dychtownie zaszpontować albo kamieniem przycisnąć, naylepiey iest w tym miesiącu. Na wszelkie naczenia, na budynki, i na inne domowe sprzęty z pnia rąbać w ostatniey kwadrze tego miesiąca iest naybespiecznisy: gdyż się robaki w drzewie nie lągną, także na koły, słupy, materyały przysposabiać. Nawoz, który od S. Marcina był na kupie, na inne przerzucić mieysce, aby spodni był na wierzchu dla lepszego ugnoienia: w tym miesiącu slimaki są nayzdrowsze, których zbierać iak naywięcey; te obliwie pod leszczyną się znayduią, z sadów i ogrodów iak naypilniey ie powybierać, gdyż one zwykły suszyć drzewa. Dla dziewek Dworskich gdy zbraknie prz ędziwa, aby nieprożnowały, rzepę i inną iarzynę zagniłą niech obieraią; owoc dla wieprzów niech kraią.

LUNACYE.

🌑 Nów Stycznia dn. 2. tegoż god. 6. mi. 40. wieczor, w ♑ 12. St. 2. min. Mrozy się wzmagaią.	☽ Pierw: Kwad. dn. 9. Stycz. god. 11. m. 48. w nocy, w ♈ 19 St. 23 m. w począ. kwad. pogoda z wiatrem, ku końcowi odwilż na śnieg.	🌕 Pełnia Stycz: d. 16 tegoż g. 7. m. 25. wieczor, w ♋ 26. St. 23 m. Snieg z wiatrem i mroźne powietrze.	☾ Ostat. kwad. dn. 24 Stycz. go. 1. m. 52. po południu, w ♏ 4. St. 14 m. Sniegi obfite, ku końcu kwadry mgła zamienia się w odwilż.

LUTY ma dni XXVIII.		HENWAR.		FEBRUARIUS.
D. T.	Kalend. Polski.	Kalend Ruski.	☽	Obserwacye.

D. T.	Kalend. Polski.	Kalend Ruski.	☽
1 P.	Ignacego B.	20 Jewtymia.	♒
2 W	Oczyszcz. P. M.	21 Maxima.	♒
3 S.	Błażeia Bisk.	22 Ftymotea.	♓
4 C.	Weroniki Panny.	23 Klimen M.	♓
5 P.	Agaty Panny.	24 Ksenyi	♈
6 S.	Doroty Panny.	25 Hryhor. Boh.	♈
Ewan. u Mat. w R. 13.	O nasieniu dobrem.		
7 N.	5 p. 3. K. Romuald	26 N. 5. po Roz.	♉
8 P.	Jana de Matta.	27 Joan Zlat.	♉
9 W.	Apolonii Panny.	28 Jefr. Sir.	♊
10 S.	Scholaſtyki Pan.	29 Ihnatya Mu.	♊
11 C.	Eufrozyny Panny	30 Trich Sw.	♋
12 P.	Eulalii i Ludwik.	31 Kyr i Joan.	♋
13 S.	Juliana.	1 FEWRUAR.	♌
Ew. u Mat. S. w R. 20.	O robotnik. w winnicy.		
14 N.	Starozap. Walen.	2 N. 6. po Roz.	♌
15 P.	Fauſty. i Jowin.	3 Sym. i Anny.	♌
16 W.	Julianny Panny.	4 Isydora Pd.	♍
17 S.	Sabina Biskupa.	5 Ahaſtyi.	♍
18 C.	Konſtancyi Panny	6 Wukola.	♎
19 P.	Konrada Pap.	7 Parthenia.	♎
20 S.	Leona Pap.	8 Fteodora Mu.	♏
Ew. u Łuk. S. w R 8.	O nasieniu i wielo: roli.		
21 N.	Mięsop. Eleono.	9 N. O. Obłud.	♏
22 P.	Kath. S. Piotra.	10 Charlampia.	♐
23 W.	Anberta.	11 Wlasya.	♐
24 S.	Macieia Apoſt.	12 Mel. i Aleks.	♑
25 C.	Wiktoryna Męc.	13 Martynian.	♑
26 P.	Alexandra Bisku	14 Auxentya.	♑
27 S.	Anaſtazyi Panny.	15 Onisima.	♒
Ew. u Łuk. S. w Ro. 18.	Jezus przep. swą mękę		
28 N.	Zapuſt. Romana.	16 N. Miasopu.	♏

Obserwacye.

Płoty, wszelkie ogrodzenia, dla szkody ponaprawiać. Na nasienia ogrodowe, marchew, cebulę i inne iarzyny, według sposobnego czasu zagony uprawiać. Niepotrzebne gałęzie przy drzewach, wilkami zwane, a które drzewo suszą i do fruktu przeszkadzaią, okrzesywać. Gąsienice z drzewa obierać, latorośle młode przesadzać, w oſtatnią kwadrę z szczepieniem przyspieszyć, pniaki czyli płonki sadzić dla szczepienia, gdyż takowe naylepiey w tym miesiącu przyiąć się mogą ani od robaków nie psuią się. Na przychowek cielęta w oſtatniey kwadrze wałaszyć. Stawy narybiać, oley bić, wino ściągać i naprawiać naylepiey w tym czasie. Rozsadę siać w wigilią S. Macieia ieśli skorupa zeydzie zimowa, wszelkiego bydła nawoz z obor, z owczarnie, z ſtaien i chlewów wyprzątać, i na pole wywozić, a zwłaszcza na ieczmienisko, na wschodzie tego miesiąca naylepiey ieſt pokładać. Cielewnego bydła młodocianego, które się w tym odchowa miesiącu nie bić, ale go do przyszłey zoſtawić wiosny i lata, bowiem do przychowania ieſt sposobnieysze. Pszczoły kupować i na pewne mieysca osadzać; tudzież wszelkie mąki mleć i krupy tłuc ieſt naybespieczniey teraz.

L U N A C Y E.

● Nów Lut. dn. 1. tegoż o god. 9. m. 55 rano ad ♌ w ♒ 12. St. 11 m. Zaćmienie ☉ widział. Z począt. nowiu mróz iasny, ku końcowi odwilż na śnieg.

☽ Pierw. Kwadra dn. 8. Lut. god. 7. m. 23 rano, w ♉ 19 St. 11. m. wiatr południo - mieyscami deszcz i powódź obiecuie.

○ Pełnia Lut. dn. 15 tegoż g. 10 m. 2 rano; ad ♌ w ♏ 26. St. 22 m. zaćmienie xiężyca niewidzial. Nagła odmiana mrózu zaostrzy zimę.

☾ Oſtat. kwad. dn. 23 Lut. god. 11 m. 2 rano w ♐ 4 St. 27 min. Ta kwadra lubo mroźna iednak z śniegiem na przemiany się zakończy.

LIPIEC ma dni XXXI. | JUNYI. | JULIUS.

D. T.	Kalend. Polski.	Kalend. Ruski.	☽
1 C.	Teodozyussa.	19 Judy Ap.	♌
2 P.	Nawiedzenie P. M.	20 Metodya.	♍
3 S.	Awita Kapłana.	21 Juliana Mecz.	♍
Ew. u Łuk. S. w R. 5.	O obfit. Piotra połowie ryb.		
4 N.	4. p. S. Joz. Kalas.	22 N. 3 po Szosz.	♍
5 P.	Karoliny.	23 Agrypiny.	♎
6 W.	Izaiasza Pr.	24 Rozd. Joan.	♎
7 S.	Pulcheryi P.	25 Fewron. Pd.	♏
8 C.	Elżbiety Krolowy.	26 Dawida S.	♏
9 P.	Zenona Męcz.	27 Sampsona.	♏
10 S.	7. Braci śpiących.	28 Kur. i Joann.	♐
Ew. u Mat. S. w R. 5.	O sprawiedl. i poiedn. się z B.		
11 N.	5. p. S. Piusa Pap.	29 N. 4. po Szosz.	♐
12 P.	Gwalberta Opata.	30 S. Apost. 12.	♑
13 W.	Małgorzaty Pan.	JULYI. 1	♑
14 S.	Bonawentury.	2 Poło. Ryz. B.	♒
15 C.	Henryka.	3 Yakixta.	♒
16 P.	P. M. Szkaplerz.	4 Andrea Kr.	♒
17 S.	Alexego Wyzn.	5. Aftanasya.	♓
Ew. u Mark. S. w R. 8.	O nakarmieniu 4000. ludzi.		
18 N.	6. p. S. Szym. z Li.	6 N. 5. po Szosz.	♓
19 P.	Wincent. a Paul.	7 Ftom. i Akok.	♈
20 W.	Eliasza Pr.	8 Welyk. Prok.	♈
21 S.	Praxedy P.	9 Sw. M. Pankr.	♉
22 C.	Maryi Magdal.	10 45. M. i Pol. R.	♉
23 P.	Apolinarego.	11 Eufemyi.	♊
24 S.	Krystyny Panny.	12 Prokla Mec.	♊
Ew. u Mat. S. w Ro. 3.	O fałszywych Prorokach.		
25 N.	7 p. S. Jakoba Ap.	13 N. 6. po Szosz.	♋
26 P.	Anny M. P. Mar.	14 Akuly Ap.	♋
27 W.	Kunegundy.	15 Kur. i Julit.	♌
28 S.	Pantaleona Męcz.	16 Aftynohena.	♌
29 C.	Marty Gosp.	17 Mariny.	♍
30 P.	Abdona Męcz.	18 Yakinta M.	♍
31 S.	Ignacego Wyzn.	19 Dya i Makr.	♍

Obserwacye.

Starzy Gospodarze zwykli zawsze upatrywać dwoch dni w tym miesiącu, to iest w wigilią Nawiedzenia P. Maryi, i samo iey Swięto, czyli deszcz pada, albowiem czterdzieści dni tym podobnych zdarzać się zwykło: koło S. Małgorzaty i S. Jakoba czas naylepszy do siania rzepy na gotowey i uprawioney roli. Bydło dobrze podpaszone, ktore ani na chorą ani na domową inną nie zda się potrzebę, sprzedawać, ażeby darmo ku zimie nie ziadało strawy. Doyrzałe ogorki na dalsze konserwowanie naylepszy iest w tym miesiącu zaprawiać, iakoteż i na nową kaszę zboża przysposabiać. Trzcinę zrzynać, lepszą na poprawę strzechy, podleyszą na nawozy obracać, wysuszywszy ią dobrze. Prosiąt młodych strzedz aby w len nie wchodziły, bo od tego zdychaią iak od trucizny. Pod czas wielkiego gorąca drzewa delikatne owocowe ziemią okopywać i podlewać potrzeba. Nasienia ogrodowe doyrzałe zbierać, i aby nie wietrzały pod przykryciem zachować. Skopy odtąd aż ku S. Mikołaiowi tłusto się zwykły chować, a zatym pilnie przestrzegać należy na ich pielęgnowanie i na pożytek zpieniężenia. Ryby ku końcu tego miesiąca trzeć się poprzestaią.

LUNACYE.

● Nów Lipca dn. 28. Czerwca god. 7. m. 47. rano w ♋ 6. St. 5. m. Powietrze gorące i stronami grzmoty.

☽ Pierwsza Kwadra dnia 5. Lipca godz. 0 m. 47 po południu, w ♎ 12 St. 57 m. Niestała pogoda.

○ Pełnia Lip. dn. 13 tegoż g. 3 m. 14 po południu, w ♑ 10 St. 41 m. Pogodne i ciepłe powietrze.

☾ Ostatnia kwadra. d. 20 Lipca go. 11 m 25 w nocy w ♈ 27 St. 41 min. Ciągłe upały, ku końcu mieyscami burze

SIERPIEŃ ma dni XXXI.		JULYI.		AUGUSTUS.
D. T.	Kalend. Polski.	Kalend. Ruski.	☽	
Ew. u Łuk. S. w R. 16. O niesprawiedliwym Szafar.				
1 N.	8 p. S. Piotra w Ok.	20 N. 7. po Szosz.	♎	
2 P.	P. M. Anielskie.	21 Symeona P.	♎	
3 W.	Augusta.	22 Maryi Mag. al.	♏	
4 S.	Dominika Wyz.	23 Teofema M.	♏	
5 C.	P. M. Snieżney.	24 Krystyny.	♏	
6 P.	Przemienie. Pańs.	25 Usp. S. Anny.	♐	
7 S.	Kaietana Wyzn.	26 Herm Iausa.	♐	
Ew. u Łuk. S. w R 19. O zburzeniu Jeruzalem				
8 N.	9. p. S. Cyryaka.	27 N. 8. po Szosz.	♑	
9 P.	Romana Męczen.	28 Prochora Ap.	♑	
10 W.	Wawrzyńca M.	29 Kallyn Muc.	♑	
11 S.	Zuzanny Panny.	30 Syły Apost.	♒	
12 C.	Klary Panny.	31 Eudoxii.	♒	
13 P.	Hypolita.	1 AUHUST. †	♓	
14 S.	Euzebiusza.	2 Pr. S. Stefana.	♓	
Ew u Łuk. S. w Ro. 18. O faryzeuszu oraz i Celnik.				
15 N.	10 p. S. Wnieb. P. M.	3 N. 9. po Szosz	♈	
16 P.	Rocha Wyznaw:	4 Sedmy Otrok.	♈	
17 W.	Jacka Wyznaw:	5 Jewsychnya.	♉	
18 S.	Agapita Bisk.	6 Preobr. Hosp.	♉	
19 C.	Ludwika T.	7 Demetya.	♊	
20 P.	Bernarda Opata.	8 Jemełyana.	♊	
21 S.	Stefana Króla.	9 Mateia Ap.	♋	
Ew. u Mark. S. w R. 8. O uzdrowie: głucho-niemeg.				
22 N.	11. p. S. Symforya.	10 N. 10. po Szosz.	♋	
23 P.	Tymoteusza.	11 Jewpła Muc.	♋	
24 W.	Filipa Reni.	12 Fotya Muc.	♌	
25 S	Bartłomieia Apost.	13 Maxyma Pr.	♌	
26 C.	Samuela.	14 Micheia Pr.	♍	
27 P.	Rufina Biskupa.	15 Usp. Boh	♍	
28 S.	Augustyna Bisk.	16 Dyomeda.	♎	
Ew. u Łuk. S. w R. 10. O zranionym Samarytanie.				
29 N.	12 p. S. Scięcie S. J	17 N. 11. po Szosz	♎	
30 P.	Felixa Mecz.	18 Flora i Ław.	♎	
31 W.	Raymunda Non.	19 Andrea Muc.	♏	

Obserwacye.

W tym miesiącu Gospodarz na zwożenie z pola snopków, uprzątnione stodoły mieć powinien; zapobiegaiąc zaś myszom, aby się pod zbożem i między zbożem nie gnieździły i samego ziarna nie psowały, potrzeba narwać liście olszowego i gęsto na spod pod snopki ponaściełać, którego zapach myszy odstrasza. Na nasienie zboże co pięknieysze odkładać, i świeżo z młocenia aby ziarno nie wistrzało role zasiewać. Starzy Gospodarze pierwszy siew w wigilią S. Bartłomieia obserwowali. Jay przysposabiać iak nayawięcey starać się w tym miesiącu, które w otrębach naydłużey konserwować można. Winogrona lepiey dostawaią przez obrywanie zbyt twardych iagodek, obracaiąc ie w kuchni zamiast agrestu, i przerywanie liścia, które iagody zasłaniaią. Wszelkie grzyby i rydze do solenia i wędzenia są w tym Miesiącu nayzdatnieysze, chcąc ie dłużey na spiżarnią zachować. Liście dębowe brzozowe i olszowe dla owiec zbierać suszyć, zwozić i w wiązanki układać. Ku końcu tego miesiąca owoce na suszenie zbierać, powidła smarzyć, i temi spiżarnią podług potrzeby zaopatrzywszy, resztę sprzedać możesz.

LUNACYE.

● Nów Sierpnia dn. 27 Lipca g. 4 m. 1 po południu, od ♌ w ♌ 4 St. 4 m. Zaćmienie ☉ niewidzialne. Czas pogodny.	☽ Pierwsza Kwadra d. 4 Sierpnia god. 5 m. 13 rano, w ♏ 11 St. 18 m. Pochmurne powietrze z deszczem.	● Pełnia Sierpnia d. 12 tegoż g. 4 m. 17. rano, ♑ w ♒ 28 St. 57 m. Zaćmienie ☽ niewi. Mieyscami grzmoty, i deszcz z wiatrem.	☾ Ostat. kwadra d. 19 Sierpnia g. 4 m. 5 rano. w ♉ 25 St. 30 m. Stałą pogodę obiecuie.

WRZESIEŃ ma d: XXX.		AUHUST		SEPTEMBER.
D. T.	*Kalend. Polski.*	*Kalend. Ruski.*	☽	*Obserwacye.*
1 S.	Idziego Opata.	20 Samuyl Pror:	♏	Koło Narodzenia P. Maryi Chmiel zbierać, i obrany w przykryciu aby nie wietrzał zachować Pszenicę koło S. Krzyża w ostatn. kwadrze siać, bo w tych czasach dobry na nię siew znaczy. Pszczoły podczas piękney pogody podbierać, i miod tak im odeymować ostrożnie, ażeby żaden plaster z czerwiem oderwanym nie został. Len i konopie przestrzegać w samych stawach lub też przy stawach moczyć, gdyż od tego setoru ryby usypiaią. Błotnika solnego przysposobić dla owiec. Krochmal robić. Scierń żytny, pszeniczny, w ostatniey kwadrze tego miesiąca, dla Jarzyn na lato podorać, aby się przez zimę dobrze odleżał. Do stada owiec koło S. Mateusza przypuszczać barany, aby wcześnie na Gromnice się kociły. Łąki stare podorywać i tym sposobem ich odnawiać, dla lepszey bujnieyszey trawy. Wieprze na ścierni wypasane do karmnika na dotuczenie wsadzać. Brzezinę i inne drzewa lesne okrzesywać naylepiey w tym miesiącu. Karpie do stawów przesadzać, na ieziorach łowić, do sadzawek na kuchnię przysposabiać, ochraniaiąc stawowych ryb. Na ozimine siać marchew aby na wiosnę wcześnie urosła, bo marchwiane nasienie zmarznąć nie może.
2 C.	Szczepana Krola	21 Ftaddea Ap.	♐	
3 P.	Eufemii Męcz.	22 Ahaftona M.	♐	
4 S.	Rozalii Panny.	23 Luppa Mucz.	♐	
Ew. u Łuk. S. w R. 17.	O uzdrowie. 10 trędowat.			
5 N.	13 p. S. Wiktoryna.	24 N. 12 po Szosz.	♑	
6 P.	Zacharyasza Pr.	25 Warftolomea.	♑	
7 W.	Reginy Panny.	26 Adryana Mu.	♒	
8 S.	Narodzen. P. M.	27 Fymona Pr.	♒	
9 C.	Gorgona B.	28 Mose; Mur.	♓	
10 P.	Mikołaia z Tol.	29 Usykn. Ioan.	♓	
11 S	Piotra i Jacka.	30 Alexandra M	♓	
Ewan. u Mat. w R. 16.	O służen: Bogu i mamon.			
12 N.	14 p. S. Gwidona.	31 N. 13 po Szosz:	♈	
13 P.	Makrobiusza.	1 SEPTEM.W	♈	
14 W.	Podwyż: S. Krzy.	2 Mamanta Mu.	♉	
15 S.	Nikodema M. †	3 Antyma Mu.	♉	
16 C.	Korneliusza.	4 Babila.	♊	
17 P.	Piątn. S. Franci. †	5 Zacharyi Pr.	♊	
18 S.	Jozefa z Kopert: †	6 Ewdoka Mu.	♋	
Ew. u Łuk S. w R. 7.	O wskrzesz. wdowy w Naim.			
19 N.	15 p. S. Januaryus:	7 N. 14 po Szosz.	♍	
20 P.	Eustachiusza.	8 Rozdc. Boh.	♋	
21 W.	Mateusza Apost.	9 Joakim i An.	♌	
22 S:	Maurycego i T.	10 Minodor M.	♌	
23 C.	Tekli Panny.	11 Theodory.	♍	
24 P.	Gerarda Bisk.	12 Awtonom M.	♎	
25 S.	Kleofasa Bisk.	13 Kornelia M	♎	
Ew. u Łuk. S. w R. 17.	O uzdrowieniu opuchłego.			
26 N.	16 p. S. Jozefata.	14 N. 15 po Szosz.	♎	
27 P.	Przen. S. Stanisła.	15 Nykyty.	♏	
28 W.	Władysława. z G.	16 Josafata Ar.	♏	
29. S.	Michała Arch.	17 Sofyi Mucz. †	♐	
30 C.	Hieronyma.	18 Eumenia.	♐	

L U N A C Y E.

● Nów Września d. 26 Sierpn. go. 2 m. 26 rano, w ♍ 2 St. 21 m. Początek nowiu pochmurny lecz z pogodą się zakończy.	☽ Pierwsza Kwadra d. 2 Września g. 11. m. 54 w nocy. w ♐ 10 S. 0 m. Dnie pogodne z upałem.	● Pełnia Wrześn. d. 10 tegoż go. 3 m. 33 po południu, w ♓ 1? St. 26 m. Nagły deszcz z grzmotem, ku koncu pogoda.	☾ Ostatnia kwadra d. 17 Wrześ. g. 9 m. 29 rano, w ♊ 24 St. 0 m. Niestała pogoda.

PAZDZIERNIK dni XXXI.	SEPTEMW.		OCTOBER.
D. T. Kalend. Polski.	Kalend. Ruski.	☽	Obserwacye.
1 P. Remigiusza Bisk.	19 Trofyma M.	♐	
2 S. Aniołów Stróżów.	20 Eustachius.	♑	
Ew. u Mat. S. w R. 22. O miłości Boga i bliźnieg.			
3 N. 17 p. S. Kandyda	21 N. 16 po Szosz.	♑	
4 P. Franciszka Seraf.	22 Foky Męcz.	♒	
5 W. Placyda Męcz.	23 Zachar. Jo:	♒	
6 S. Brunona B.	24 Ftekry Mu.	♒	
7 C. Marka.	25 Eufrosyny.	♓	
8 P. Brigitty Wdowy.	26 Joanna B.	♓	
9 S. Dyonizego Męcz.	27 Kallistrata.	♈	
Ew. u Mat. S. w R. 9. O uzdrowieniu Paralityka.			
10 N. 18 p. S. Francisz. B.	28 N. 17. p. Sosz.	♈	
11 P. Placydy Panny.	29 Kyryaka P.	♉	
12 W. Maxymiliana.	30 Hryhoria.	♉	
13 S. Edwarda Kró.	1 OKTOWRY.	♊	
14 C. Kalista Pap.	2 Kypryana J.	♊	
15 P. Jadwigi i Teres.	3 Dyonis Muc.	♋	
16 S. Gaula Opata.	4 Jerostea M.	♋	
Ew. u Mat. S. w R. 22. O wezwan. na god. wesel.			
17 N. 19 p. S. Florenteg.	5 N. 18. po Szosz.	♌	
18 P. Łukasza Ewang.	6 Ftomy Ap.	♌	
19 W. Piotra z Alk.	7 Serhytai W.	♍	
20 S. Przenies. S. Wo.	8 Pełachyi P.	♍	
21 C. Urszuli P.	9 Jakow Ap.	♍	
22 P. Kordali Panny	10 Jewłampia.	♎	
23 S. Jana Kapist.	11 Pylippa Ap.	♎	
Ew. u Jana S. w R. 4. O chorym synie Królewskim.			
24 N. 20 p. S. Rafała Ar.	12 N. 19 po Szosz.	♏	
25 P. Kryspina.	13 Karpa i pap.	♏	
26 W. Ewarysta Pap.	14 Nazarya Mu.	♏	
27 S. Iwona Wyzn.	15 Jewtymya.	♐	
28 C. Szymo: i Judy	16 Longina.	♐	
29 P. Narcysa Bisk.	17 Osyi Pro	♑	
30 S. Marcellina Mę. †	18 Łuki Ap.	♑	
Ew. u Mat. S. w R. 18. O dłużn. a złośliw. słudze.			
31 N. 21 p. S. Marcella.	19 N. 20. po Szosz.	♑	

Jarzyny ogrodowe dobrze osobne w doły za piękney pogody kłaść i zakopać, iednak aby wprzód dobrze zawiędniały dla trwałego zachowania; co naylepiey iest około S. Jadwigi robić; drobnieyszą zaś przebrać i tę na kachnią a po części wysuszoną dla bydła przechować. Wszelką nać od Jarzyn obieraną na kupy zbierać, i pod dachem nad piekarnią, aby przesychała rozścielać dla chlewnego bydła. Grochowiny i wyczą słomę z sianem zmieszawszy pod zimę koniom dawać, taki pokarm bardzo iest zdrowy koniom przeciwko robakom. Bydłu samego siana nie dawać, ale go z rożnemi słomami przemieszywać. Pilnie na to baczyć, aby w tym czasie bydło nie przychudło, bo go potem nie tak prędko poprawić można. W gaiach gdzie się żołądź znaydzie, koło S. Michała zbierać ią dla ukarmienia wieprzów, do których iednak przy dopaszeniu cokolwiek zboża zmełtego dosypywać, a wieprze podczas sucha i pogody, tedzież zrana po rosie zrosami z chlewów wypuszczać potrzeba, gdyż tym sposobem lepiey się sprawiaią; utrzymuiąc chlew w iak naylepszym ochędóstwie.

LUNACTE.

Nów Pazdz. d. 24 Września g. 3 m. 24 po połudn. w ♎ 1 St. 5 m. Powietrze z wiatrem, mieyscami z deszczem, niestałą pogodę znaczy.

☽ Pierw. kwadr. dn 2 Pazdziernika go. 6 m. 3 wieczor, w ♑ 9 St. 4 Dnie chłodne na pogodę się wzmagaią.

Pełnia Pazd. d. 10 tegoż g. 1 m. 52 w nocy, w ♈ 16 St. 18 m. Z początkiem pogoda ku końcu wiatr z deszczem

☾ Ostatnia kwadra. dnia 16 Pazdziernika g. 4 m. 55 wieczor w ♋ 22 St. 52 m. Mgły i dnie dżdżyste całą kwadrę zakończą.

LISTOPAD dni XXX.		OKTOWRY.		NOVEMBER
D. T.	Kalend. Polski.	Kalend. Ruski.	☽	Obserwacye.
1 P.	Wszystkich Świętych	20 Artemya.	♒	
2 W.	*Dzień Zaduszny.*	21 Illariona.	♒	
3 S.	Malachiasza. Pr.	22 Awerkya Jep.	♓	
4. C.	Karola Boro.	23 Jakowa Ap.	♓	
5 P.	Bertyldy	24 Arefty M.	♈	
6 S.	Leonarda Wy.	25 Markiana.	♈	
Ew. u Mat. w Roz. 22.	O oddaniu czynszu monety.			
7 N.	22 p. S. Engelberta	26 N. 21 po Sosz.	♉	
8 P.	4 Koronat. Męcz.	27 Nestora M.	♉	
9 W.	Teodora Mę.	28 Terentya M.	♊	
10 S.	Andrzeia Awel.	29 Anastasyi.	♊	
11 C.	Marcina Bisk.	30 Zenobia M.	♋	
12 P.	Marcina Pap.	31 Stachia A.	♋	
13 S.	Dydaka Wyzn.	1 NOWEMWY.	♋	
Ew. u Mat. S. w Roz. 9.	O wskrzesz. córki Xiążę.			
14 N.	23 p. S. Serapiona.	2 N. 22 po Sosz.	♌	
15 P.	Leop. Ces.	3 Arcepsymy.	♍	
16 W.	Edmunda Bisk.	4 Joannykya.	♍	
17 S.	Salomei Panny.	5 Halakryona.	♎	
18 C.	Eugeniusza.	6 Pawła Patt.	♎	
19 P.	Elżbiety Kro.	7 35. M. w Mel.	♎	
20 S.	Felixa de Val.	8 Michała Arch.	♏	
Ew. u Mat. S. w R. 8.	O wzruszeniu na morzu.			
21 N.	24 p. S. Ofiar. P. M.	9 N. 23 po Sosz.	♏	
22 P.	Cecylii Panny.	10 Szeszy Ap.	♏	
23 W.	Klemensa Pap.	11 Myrry Muc.	♐	
24 S.	Jana od Krzyża.	12 Joanna My.	♐	
25 C.	Katarzyny Panny.	13 Josmma Kryl.	♐	
26 P.	Piotra Alex.	14 Tyluppa Ap.	♑	
27 S.	Fakunda Bisk.	15 Sam. i Ab.	♑	
Ew. u Łuk. S. w R. 21.	O znakach na Nieb. i ziemi.			
28 N.	1 Adw. Rufina M.	16 N. 24 po Sosz.	♒	
29 P.	Saturnina Mę.	17 Hryhorya.	♒	
30 W.	Andrzeia Ap.	18 Płatona Mę.	♓	

W tym miesiącu nayszkodliwsze są dla bydła zimna, dla czego stayni i chlewy dobrze zaopatrzone bydź powinny. Woły na karmienie w tym czasie stawiać naylepiey, lecz przy staraniu ażeby zimna nie doznawały, gdyż naylepsza karma w niezopatrzonych staynach, nie zrobi żadnego dla nich pożytku. Na co szczególną baczność i względem owiec dawać potrzeba. W tym czasie na spiżarnią i na chleb mleć zboże iest naylepiey, gdyż leguminy i mąka naydłużey da się zachować. Pod czas sucha i pogody grochy naylepiey młócić, bo gdyby odmiękniał, na złożeniu z pięknego będzie szpetny i zczernieie. Gęsi i kapłony tuczyć. Drzewo na budynki także w tym miesiącu ścinać dobrze. Drzewka w ogrodach przesadzać lepiey iest niż na wiosnę, ale pilno przestrzegać, aby do ogrodów nie wchodziło bydło które młode latorośle obiada. Zioła ogrodowe nawozem ponakrywać. Koło kur mieć staranie aby zawsze niosły, bo do Wiosny łatwo zachować możesz iaia w otrębach. Cieląt w tym miesiącu ieżeli przychować chcesz, oddawać nie potrzeba, bo takie bywaią mizerne, i częstokroć zdychaią.

L U N A C T E.

🌑 Nów Listopada d. 24 Grudnia g. 7 m. 15 rano. w ♐ 0 St. 24 m.

Mieyscami deszcz z mieyscami śnieg i wilgotne powietrze.

☽ Pierwsza Kwadra dn. 1. Listopada god. 0 min. 13 po południu, w ♓ 8 St. 39 mi.

Wiatry połnocne ku końcu kwadry dni pogodne przyniesą.

🌕 Pełnia Listopada d. 8 tegoż g. 11 m. 43 rano w ♊ 25 St. 39 m.

Przymrozki z wiatrem ku końcu odwilż zimna.

☾ Ostatnia Kwadra d. 15 Listop. god. 3 m. 20 rano w ♍ 22 St. 21 m.

Ostry wiatr i niestała pogoda.

GRUDZIEŃ	dni	XXXI.	NOWEMW.		DECEMBER.

D.	T.	Kalendarz Polski	Kalendarz Ruski	☽
1	S.	Eligiusza Bis.	19 Awdya. Pror.	♓
2	C.	Bibianny.	20 Prokla.	♓
3	P.	Franciszka X.	21 Wchod. Boh.	♈
4	S.	Barbary Pan.	22 Philimona.	♈
Ew. u Mat. S. w R. 11.		O poselſtwie Jana do Chry.		
5	N.	2 Adw. Sabby Op.	23 N. 25 po S. Dosz.	♉
6	P.	Mikołaia Bisk.	24 Jakatarymy.	♉
7	W.	Ambrożego.	25 Klymenta Pap.	♊
8	S.	Niepok. Pocz. P. M.	26 Alypa St.	♊
9	C.	Leokadyi.	27 Jakowa M.	♋
10	P.	Maryi Panny Lor.	28 Stefana Ma.	♋
11	S.	Damazego Pap.	29 Paramona.	♌
Ew. u Jan. S. w R. 1.		O poselſtwie żydów do Jana.		
12	N.	3 Adw. Spyrydion.	30 N. 1 Adw.	♌
13	P.	Łucyi Panny.	1 DECEMW.	♍
14	W.	Nikazego Bisk.	2 Awwakuma.	♍
15	S.	Kolumny. †	3 Sofonia Pror.	♎
16	C.	Euzebiusza.	4 Warwary P.	♎
17	P.	Łazarza. †	5 Sawwy.	♎
18	S.	Wiktoryna. †	6 Nikołaia.	♏
Ew. u Łuk. S. w R. 3.		O Janie opowiadaiąc Chrzeſt		
19	N.	4 Adw. Nemezyu.	7 N. 2 Adwen.	♏
20	P.	Juliusza.	8 Pałapya Pr.	♐
21	W.	Tomasza Apoſt.	9 Zaczat S. An.	♐
22	S.	Zenona Męcz.	10 Miny M.	♐
23	C.	Wiktoryi Panny.	11 Daniła St.	♑
24	P.	Adama i Ewy. †	12 Spirydyona.	♑
25	S.	Bożego Narodzen.	13 Jeiratya.	♒
Ew. u Łuk. S. w R. 2.		W owym czasie Joz: i Mar.		
26	N.	Szczepana Męcz.	14 N. 3 Adwen.	♒
27	P.	Jana Ewang.	15 Jelewterya.	♒
28	W.	Młodzianków.	16 Akkea Pr.	♓
29	S.	Tomasza Kant.	17 Danyiło Pro.	♓
30	C.	Dawida Króla.	18 Sewaſtyana.	♈
31	P.	Sylweſtra Pap.	19 Wonyfatya.	♈

Obserwacye.

Gdy się gdzie zazydnią ſtawy na których chwaſty rosną, dobrze ieſt gdy się woda zetnie ścinać ie kosą, i temi nawozu przysposabiać. Ryby w ſtawach brać ieſt teraz naybespieczniey bo są naylepsze. Karmne wieprze w oſtatniey kwadrze na domową potrzebę bić. Trzody na kupie niewiele trzymać. Koło młynów naywiększe mieć ſtaranie gdyż wielkie mrozy i nagła odwilż są dla nich szkodliwemi. Paſtuchów Dworskich doglądać aby rano wſtawali i bydłu pilnie karmy poddawali, bo w tym miesiącu schudniałe, nie przyidzie do siebie ani na Wiosnę. Jarzyny w piwnicach i piasku będące, tudzież frukta przebierać, bo w tym czasie gnić poczynaią. Stawy ieżli zamarzną, rybom meaty robić aby nie snęły; mnichy, izbice i groble na których bespieczeńſtwo ſtawów zależy, pilno opatrywać i zepsute ponaprawiać.

● Nów Stycznia dn. 22 Grudnia go. 8 mi. 35. wieczor w ♑ 0 St. 58
Mróz suchy z wiatrem.

☽ Pierwsza kwadra dn. 30 Grudnia god. 5 mi. 29 wieczor w ♈ 8 St 39 m.
Oſtra zimno i mrozy.

L U N A C Y E.

● Nów Grudnia dn. 23 Liſtopada go. 1 m. 16 rano, w ♏ 0 St. 20 m.
Mrozne powietrze a ku koncu mieyscami śnieg z deszczem.

☽ Pierwsza Kwadra dn. 1 Grudnia god. 1 m. 23. rano w ♒ 8 St. 36 m.
Mróz suchy z wiatrem.

○ Pełnia Grud. d. 7 tegoż g. 9 m. 46 wieczor w ♉ 16 St. 39 m.
Śnieg z wiatrem powietrze nieprzyiemne.

☾ Oſtatnia Kwadra d. 14 Grudnia go. 5 m. 12 po południu w ♌ 22 St. 21 m.
Z początku wilgoć ku koncu mrozy.

O Biegu Słonecznym na każdy Rok przez 12. Planet Zodyacznych, albo Znaków Niebieskich, które się nazywaią tak:

Baran, ♈ iest znak ognisty, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego pierwszego Marca, aż do dnia dwudziestego pierwszego Kwietnia.

Byk, ♉ iest znak zimny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego pierwszego Kwietnia, aż do dnia dwudziestego pierwszego Maia.

Bliźnięta, ♊ iest znak powietrzny. Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego pierwszego Maia aż do dnia dwudziestego pierwszego Czerwca.

Rak, ♋ iest znak wodny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego pierwszego Czerwca aż do dnia dwudziestego pierwszego Lipca

Lew, ♌ iest znak ognisty, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego drugiego Lipca, aż do dnia dwudziestego trzeciego Sierpnia.

Panna, ♍ iest znak zimny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego trzeciego Sierpnia aż do dnia dwudziestego czwartego Września.

Waga, ♎ iest znak powietrzny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego czwartego Września, aż do dnia dwudziestego czwartego Pazdziernika.

Niedzwiadek, ♏ iest znak wodny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego czwartego Października, aż do dnia dwudziestego trzeciego Listopada.

Strzelec, ♐ iest znamie ogniste, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego trzeciego Listopada, aż do dnia dwudziestego drugiego Grudnia.

Kozioroziec, ♑ iest znak zimny, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego drugiego Grudnia, aż do dwudziestego pierwszego Stycznia.

Wodnik, ♒ iest znamie powietrzne, Słońce w nim panuie od dnia dwudziestego pierwszego Stycznia, aż do dnia dziewiętnastego Lutego.

Ryby, ♓ iest znamie wodne, Słońce w nim panuie od dnia dziewiętnastego Lutego, aż do dnia dwudziestego pierwszego Marca.

O ZAĆMIENIACH ROKU 1813.

W tym roku będziem mieli cztery zaćmienia, z których iedne słoneczne całe, iedno na Xiężycu po części widziane będzie.

PIERWSZE na Słońcu dzieie się dnia 1. Lutego, zaczyna się w Krakowie o godzinie 8. m. 27. przed południem, naywiększe zaćmienie wynoszące 6. calów, 56. min. będzie o godzinie 9. mi. 40., a koniec o god. 11.

DRUGIE parcyalne Xiężyca zaćmienie dnia 15. Lutego o godzinie 10. rano, iuż po zachodzie Xiężyca.

TRZECIE niewidzialne Słońca zaćmienie dnia 27. Lipca, widzialne tylko w południowych naszey ziemi kraiach.

CZWARTE nakoniec parcyalne Xiężyca zaćmienie, po części widzialne, zaczyna się dnia 12. Sierpnia o godzinie 2. min. 57. w nocy, Xiężyc naywięcey zaćmi się o godzinie 4 min. 8. (4. calów, 29. min.) O godzinie 4. m. 5. Xiężyc zachodzi, i koniec zaćmienia o god. 5. min. 19. iuż w naszych okolicach nie będzie widzialny.

UWIADOMIENIE

WZGLĘDEM FIGURY ASTRONOMICZNEY.

W tym roku 1813 Słońce wſtępuie w znak ♈ dnia 21 Marca o god. 0. m. 55
wano, ieſt w ten czas porownanie dnia z nocą czyli początek roku Aſtronomi-
cznego i płanety maią naſtępuiące w domach figury aſtrologiczney położenie.
W samym południu będzie znak ♎ z gradusem 15. Początek domu 11 robi znak ♏
z grad. 8; 12 dom zaczyna się ♏ gr. 26. znak ♐ i grad. 17. wschodzi w ten czas i
w drugim domu znayduie się znak ♑ z grad. 18. w pierwszym domu widziemy
także Płanety ♐ i ♄. W początku naſtępuiącego domu 3 znaydziemy znak ♒ z gr.
7. A te są wschodne
domy figury niebieskiey; i dalsze domy są tym poprzedzaiącym przeciwległe, oddalone od pierwszych o 6 znaków, iak każdy z figury samey obaczyć może. Gradusy zaś te same zostaią. W czwartym domu znayduie się ♈ z grad. 15. a w początku 5tego domu ♉ z grad. 12. ☉ ktoreiuż wschodzić zaczyna koło niego stoi ♀ zaś w znaku ♓ w środku trzeciego domu znayduie się

4, prawie przeciwko ♄ leżący stoi w siodmym domu, a na koniec ☽ w iedenaſtym domu w znaku ♏ i grad. 14. Gdybyśmy chcieli wierzyć uroieniu starodawnych Aſtrologów postanowilibyśmy za Płanetę panuiącego w roku tym 1813 ♄ a to z przyczyny że w samym Horoskopie, co ieſt naypierwsze w figurze mieysce, znayduie się, i prócz tego ieſt w domu swoim,
gdzie naywiększą moc ma. Tenże ♄ podług zdania tych Aſtrologów, panuiąc
w iakim roku ma bydź przyczyną wielkiego zimna, i niektórych z tąd pochodzą-
cych chorob, wielkie i długo trwaiące maią bydź śniegi, na morzu rozbicia
okrętów, i dużo nawalnic: złączenie się ♄ z ☋ znaczyć ma wiele grzmotów i
gradów. Zimą bardzo ziarną znaczyłaby też przeciwległość ♄ i ♃, każdy zaś
rozumem obdarzony człowiek poymnie, iż te proroctwa tylko zabobonne są któ-
rych skutki z doswiadczenia się pokażą.

O CZTERECH PORACH
Roku teraźnieyszego 1813.

ZIMA, część Roku Astronomicznego czwarta, zaczęła się Roku zeszłego 1812. dnia 22 Grudnia; będzie niestała lecz w śniegi obfita, zwłaszcza w miesiącu Styczniu, które z początkiem Lutego nagle stopnieią, a mieyscami powodź przyniosą.

WIOSNA, część Roku pierwsza, bierze swoy początek w Roku teraźnieyszym dnia 21. Marca z rana; będzie aż do połowy Maia niestałe, i gospodarzom w zasiewach niedogodna; lecz na to mieysce nagła odmiana ciepła uprzyiemni ią i z przykrym upałem zakończy.

LATO, Część Roku druga, zacznie się dnia 21. Czerwca wieczorem. Po gwałtownych mieyscami burzach, ciągłe pogody, suche i gorące lato obiecuią, którę ile dla żniwiarzów przykre, dla gospodarzów iednak dogodne sprawuie zbiory.

JESIEŃ, Część Roku trzecia, pocznie się dnia 23 Września z rana; będzie przyiemna, umiarkowana, i na siewy dogodna, lez ku końcu więcey deszczów i mgły a niżeli mrozów obiecuiąca.

O URODZAIACH.

URODZAIE w tym Roku znaczą się bydź pomierne, z przyczyny lata gorącego. Owsy i ięczmiony w wielu mieyscach przepadną, lecz na to mieysce siana pięknego spodziewać się potrzeba. Lnu uradzay nikły i drobny, Wina dostatek, i znaczy się bydź dobre, ieżli pogody przy zbiorach posłużą. Owoce w tym Roku obficie się zrodzą, lecz więcey będzie robaczliwych.

WIADOMOŚĆ O KOMECIE
Który się w Roku 1811. pokazał.

Ten Kometa, wiekszy od wszystkich które dotąd obserwowano, naypierwey postrzeżony został w południowey Francyi w miesiącu Marcu R. 1811., i ciągle przez dziewięć miesięcy był widziany gdyż dopiero w Styczniu R. 1812. zniknął w konstellacyi *Wodnika*. Ogon iego, miotaiący światłem bladem, i maiący według rachuby P. Burckhard Astronoma Paryzkiego, naymniey 500,000 mil długości, przedmiotem był wielu bardzo ważnych postrzeżeń. Zda-

Zdawał się bydź odłączonym od ciała samego komety; i otaczał go tylko w kształcie koła parabolicznego: albo też miysce między kometą i ogonem napełnione tylko było cząstkami mniey iasnemi. — W pierwszych dniach pokazania się komety, i gdy tenże zbyt ieszcze od słońca był oddalony, uważano iż ogon iego rozdarty był na dwie gałęzie, bardzo od siebie rozdzielone, i że te formowały kąt prosty: lecz kometa gdy się w biegu swym do słońca zbliżał, odległość obu gałęzi ogona zdawała się coraz bydź mnieyszą. — Chociaż z pomocą nayleprzych astronomicznych narzędzi, nie można się iednak było z pewnością przekonać o postaci ciała samego komety: widziano tylko bryłę niezmierną zaokrągloną, błyszczącą żywszem swiatłem niż ogon; i sam tylko P. Herszel Astronom Londyński, w uczoney rozprawie którą przed Towarzystwem Królewskiem czytał, doniosł: iż uważaiąc tak nazwane iądro tego ciała niebieskiego, postrzegł w nim tarczą okrągłą, iaśnieyszą od reszty i znacznie podługowatą, w którey swiatło było rozmaite co do mocy. Używaiąc zaś wielkich Teleskopów, przeświadczył się że iądro bryłowate było prawdziwem ciałem planetowem, chociaż otoczone atmosferą kometową.

Massa światła tego komety, bez wątpienia musi bydź złożoną z substancyi bardzo letkiey, tak iak wszystkie komety w powszechności; co ztąd wnosić można, iż w R. 1770 kometa znaczney wielkości odprawił bieg swóy srzodkiem Systematu Trabantów Jowiszowych, i nazad tąż samą drogą powrocił, nie nadwerężywszy bynaymniey poruszeń wzmiankowanego planety. Według podobieństw do prawdy, ten nadzwyczayny podróżny, drogę swą koło słońca odprawuiący, może tylko bydź skupieniem przezroczystem mgły i różnych wyziewów albowiem, gdy nam gwiazdę iaką znaczney wielkości zasłonił, takową w srzodku iego rozpoznać było można. Ciało iego może kiedyś służyć będzie do uformowania swiata podobnego naszey ziemskiey kuli, i czeka tylko skoncentrowania w sobie różnych materyi, aby się w twardą bryłę zamienić mogło.

Według postrzeżeń P. Burckhard, kometa o którym mowiemy, naybliższym był ziemi naszey dnia 15 Październikа, a odległość ta mogłaby wynosić na rachubę astronomiczną 20 milionów mil. — Naybardziey zbliżył się do słońca dnia 12 Września (o 19. milionów mil,) i wtedy był nayiaśnieyszy; co zdaie się popierać mniemanie, iż komety iaśnieią światłem pożyczanem od słońca, gdyż wtedy iaśnieyszy był 15 razy iak w środku miesiąca Kwietnia. — Astronomowie Wiedeńscy utrzymuią, iż to iest ten sam kometa, który w końcu 10go Wieku wszystkich przestrachu nabawił, albowiem z pokazania się iego koniec swiata rokowano. Jeżeli w rzeczy samey ten sam iest, więc do odprawienia biegu swego potrzebuie lat 900, i zapewne w końcu wieku 27go mieszkańcom naszey kuli ziemskiey na nowo się pokaże.

Jakkolwiek szybki iest lot kuli armatney, ta wszelako potrzebowałaby kilka set lat czasu na odprawienie tey drogi którą kometa w niezmierney przestrzeni Oceanu powietrznego od miesiąca Marca aż do Grudnia odbył. — Według nayświeższych postrzeżeń, komety maią dwoiakie swiatło, iedno pożyczane od słońca, a drugie im właściwe natury fosforyczney, którem iaśnieią wtedy gdy ieszcze zbyt od słońca są oddalone. Za zbliżeniem się komety do słońca, materya która go przedtym oświecała, mocą słonecznych promieni wypchnięta, usuwa się za ciało komety, i wtedy formuie iego ogon.

Zia-

Zjawienie się komet nic w sobie nadprzyrodzonego nie ma: Mineży wieki ciemnoty, w których z podobnego fenomenu woyny powietrze i okropne plagi na rodzay ludzki przepowiadano. Złego fizycznego wpływu tego na naszą ziemię według rozsądnych zasad obawiać się nie należy, gruba tylko niewiadomość i ciemny zabobon mogą mu przypisać złe znaczenie. Również błahą iest boiaźń aby kometa iaki o kulę ziemską miał uderzyć; nie przywodząc tu iż Tworca każdemu komecie drogą właściwą zakreślił, to ieszcze przyłączyć można, iż ciała ich tak sa lekkie, tak daleko i tak szybko koło kuli ziemskiey przebiegaią, iż Attrakcya na poruszenie ich żadnym sposobem działać nie może.

NADZWYCZAYNA KOBIETA.

W każdym wieku zdarzały się nadzwyczayne kobiety: miała ich starożytność, miały ich i czasy poźnieysze. Natura ukształtowawszy tę płeć co do fizyczności delikatną, częstokroć dla tem większego zadziwienia wlewa w nię odwagę, siłę, stałość umysłu i wszystkie inne cnoty, które tylko nadzwyczaynego charakteryzować mogą męszczyznę. Dzieiopisowie z zapałem uwielbiaią pamięć Rzymianek z czasów Rpltey, lecz podobne wzory nadzwyczayney odwagi, stałości i przytomności umysłu, prawie każdemu wiekowi są właściwe: Jeden przykład wyięty z dzieiów XVI. wieku, o *Małgorzacie Lambrun*, powinienby wystarczyć na przekonanie o tem twierdzeniu.

Obszernieyszego potrzebaby wywodu, chcąc przytaczać wiadomość o Maryi Sztuart Królowey Szkockiey, którą opinia powszechna osądziła winną, iż wpływać miała w zmowę z Hrabią Bothwel swym kochankiem, który Małżonka iey Henryka życia pozbawił. Nie iest tu mieysce wchodzić czyli opinia ta była zagruntowaną. Dosyć, że Marya znienawidzona od Szkotów udała się do Anglii pod protekcyą Królowey Elżbiety, kobiety naydumnieyszey, która srogą uwiedziona polityką, nayn̄niey do niey ile do sobie równey nie mając prawa, wsadziła ią do więzienia z zapowiedzeniem iż należało się iey usprawiedliwić z oskarzenia o zaboystwo męża. Narzuciła iey potym za sędziów ludzi niegodziwych, którzy po kilkunastu latach nędzy i cierpienia na śmierć ią osądzili. Marya, 44 lat wieku licząca, przyięła dekret wskazuiący ią na ucięcie iey głowy z stałością nadzwyczayną, który wykonany został dnia 18 Lutego R. 1587.

Z tey właśnie okazyi Małgorzata Lambrun, Szkotka, od Dworu Maryi, zostawiła po sobie przykład nieustraszonego umysłu. Po śmierci okropney tey nieszczęśliwey Pani, mąż Małgorzaty Lambrun nie mogł przeżyć utraty swoiey Monarchini; umarł z żalu, a żona iego przedsięwzięła zamysł zemszczenia się śmierci oboyga. Dla wykonania łatwiey swego zamysłu, przebrała się za męszczyznę, wzięła na siebie imie męzkie i udała się do Dworu Królowey Elżbiety. Nosiła zawsze przy sobie dwa pistolety, ieden dla zabicia tey Królowey, a drugi dla zabicia siebie, aby niedostać się w ręce sprawiedliwości. Pewnego dnia gdy się cisnęła przez tłok ludzi aby się zbliżyła do Królowey przechadzaiącey się po swo-

swoich ogrodach, upuściła przypadkiem ieden pistolet. Żołnierze na straży będący postrzegli to i schwytali onę: miano ią prowadzić do więzienia, ale Królowa która ią rozumiała bydź męczyzną, chciała z nią mowić sama: pytała się iey więc o nazwisko, stan, i Oyczyznę?

Nayiaśnieysza Pani! odpowiedziała nieustraszona Lambrun, iestem niewiasta, chociaż noszę te suknie; nazywam się Małgorzata Lambrun, byłam wiele lat na usługach Maryi Królowey Szkockiey, którą W. K. Mość tak niesprawiedliwie stracić kazałaś, a przez iey śmierć byłaś przyczyną śmierci moiego męża, który z żalu nie mogł przeżyć tey Pani. — Zarówno przywiązana będąc do oboyga, postanowiłam z niebespieczeństwem życia zemścić się ich śmierci na W. K. Mości. Długo z sobą walczyłam, i czyniłam wszystkie usiłowania do odwrocenia się od tego niebespiecznego zamysłu, ale nie mogłam.

Chociaż Królowa miała wielką przyczynę bydź wzruszoną tą mową, nie przestała iednak słuchać iey ozięble i spokoynie iey rzekła: Rozumiałaś więc żeś wypełniła swoią powinność, i oddałaś to miłości ku swey Pani i mężowi, czego od ciebie żądali. Ale iaka myślisz iest teraz moia powinność względem ciebie?

Małgorzata odpowiedziała mężnie: Powiem poufale W. K. Mości moie zdanie, byleś mi tylko raczyła powiedzieć pierwey, czyli tego żądasz iak Królowa, czyli iak sędzia?

Elżbieta rzekła iey iak Królowa. --

Powinna więc W. K. Mość odpuścić mi, rzekła Małgorzata.

Jakież więc, rzecze Królowa, dasz mi zabespieczenie, że nie użyiesz na złe mey łaski, i że nie przedsięweźmiesz drugi raz podobney sprawy w innem zdarzeniu?

Nayiaśnieysza Pani! odpowie Małgorzata, łaska która się czyni z taką ostrożnością, nie iest iuż łaską: — a zatem możesz W. K. Mość postąpić ze mną iak sędzia.

Królowa obrociwszy się ku osobom swey rady, na ten czas przytomnym, rzekła do nich: trzydzieści lat iak iestem na tronie, a ieszcze nie pamiętam abym znalazła osobę którаby mi dała podobną iak ta naukę. — Chociaż Rada usiłowała nakłonić Królową do ukarania tey niewiasty, ona iednak okazała wielką wspaniałość, przebaczyła iey, rozkazuiąc ią bespiecznie wyprowadzić z Królestwa, iakoż ią wywieziono do Francyi. —

Okrucieństwo Sułtana Machometa II.

W czasie dobycia Konstantynopola Stolicy Cesarzów wschodnich w R. 1453 przez Turków przybyłych z Azyi, młoda Greczynka nazwiskiem Irena dostała się w ręce zwycięzcy. Nigdy natura nie utworzyła doskonalszey piękności: Machomet tyle się w niey zakochał, iż dla niey zapomniał nayistotnieyszych obowiązków. Janczarowie, nawykli do nieustannych podboiów, szemrali na bezczynność Sułtana, a nieukontentowanie ich, miało się w krótce zamienić w bunt otwarty. Uprzedzano o tym Machometa, który tey wiadomości słuchał z miną pełną pogar-

pogardy. Nazajutrz kazał zgromadzić się celnieyszym osobom swego Dworu, a nadewszystko dowodzcom Janczarów. Gdy ten rozkaz ogłoszony został, Machomet udał się do Ireny, przy którey cały ten czas przepędził. Dzień poźniey, obóie przytomni byli wspaniałey uczcie: przy końcu iey, Machomet wziąwszy Irenę za rękę, zaprowadził ią w pośrzód zgromadzenia które wczoray zwołać zalecił. Irena w naywytworniyszym ubiorze, iaśniała nieporownanemi wdziękami. Mniemała ona, iż koniec tey sceny wywiąże się przydaniem nowego blasku iey szczęściu. Na widok Ireny, wszyscy z zadumienia osłupieli, usprawiedliwiaiąc wybor Sułtana, który nayprzyiemnieyszey osobie serce oddał. Machomet czekał momentu ażby oczy wszystkich napasły się iey widokiem, a w tym dobywszy nagle miecza, iednym zamachem głowę tey uciął. Powstał krzyk przeraźliwy, lecz Sułtan niepokazuiąc nayniemnieyszego wzruszenia oddalił się poważnie z pośrzodka tego zgromadzenia; daiąc wszystkim poznać, iż tam gdzie idzie o interes Państwa, potrafi zrobić ofiarę z przedmiotu nayulubieńszego i nayczulszego swoiey miłości.

Przykład poświęcenia się dla przyiaciela.

Za panowania Anny Królowey Angielskiey, kilku maytków za przybyciem do Barbady, iedney z wysp Amerykańskich, wskoczyli w morze aby zażyć kąpieli; gdy ryba nadzwyczaynie wielka i niezmiernie żarłoczna nazwiskiem *Requin* (*Squalus maximus Linnæi*) którey także nadaią nazwisko tygrysa morskiego, postrzegłszy kąpiących się, drogę swoię wprost ku nim zwróciła. Potwor ten krwi zawsze chciwy, pożera zwykle nieszczęśliwych rozbitków; w srzód nayważniey nawałności widać go pływaiącego po wierzchu rozchukanych i pienistych bałwanów, rzuca się zaś na naywiększe morskie zwierzęta i znayduie się we wszystkich morzach. Maytek stoiący na pokładzie okretowym, ostrzegł swych towarzyszów o bliskiem niebespieczeństwie. Ratowali się wszyscy na okręt szczęśliwie, wyiąwszy iednego, którego, chociaż iuż był nad wodą, Requin iednak w poł przeciął. Na widok ten, przyiaciel nieszczęśliwego maytka w taką wpadł zaiadłość, iż widząc potwor pływaiący po wierzchu zakrwawioney wody iak szukał reszty swey zdobyczy, przedsięwziął albo rowną iak iego współtowarzyrz zginąć śmiercią, albo potwor zamordować. Uzbroiony w długi i ostry pugınał, skoczył w morze, Requin rzucił się na niego i otwarł niezmierną paszczę aby go pochłonąć. Maytek nietracąc przytomności, uczepił się go zręcznie za skrzele, i puginał swoy w brzuchu poczwary kilka razy utopił. Requin miotany wściekłością, obracał się na wszystkie strony aby się od swego nieprzyiaciela uwolnić: nareszcie krew która go w znaczney ilości uszła, tak go osłabiła, iż bałwany obu walczących wyrzuciły na bliskie brzegi. Tam maytek dokończył swego zwycięztwa, rozpłatał poczwarę, wydarł wnętrzności, i wyiął z nich smutne reszty nieszczęśliwego przyiaciela, które razem z zabycą w iednym grobie pochował.

Wiadomość o połowie Korali.

Nikt dzisiay nie wątpi, iż Koral czerwony (*Isis nobilis*) który postacią swoią podobny iest do krzewu tarniny z liści ogołoconey, należy do rzędu zwierzokrzewów (*Zoophyta*), lubo długi czas liczony był do rzędu roślin, przez wielu uczonych którzy się w tem utrzymywali mniemaniu. — Doktor Peyssonnel w Marsylii, odkrył w R. 1725, iż owe mniemane koralowe mleko i koralowy kwiat, przedmiot wielu zastanowień dawnieyszych uczonych, były gatunkiem robaczka, którego on koralowym Polipem nazwał.

Zastanawiaiąc się nad koralem świeżo z morza wydobytym, widać za pomocą mikroskopu (drobnowidża!) robaka, mieszkańca koralowych gałązek i razem drobniuchne otwory w których się tenże przechowuie. Przełamawszy świeżą koralową gałązkę, pokazuie się maleńka kropelka białego płynu, podobnego do mleka. Jest to właśnie ten robaczek o którym mowiliśmy. Obszernieysze postrzeżenia o tym z wszech miar ciekawości godnym tworze, zamyka w sobie dzieło P. Donati pod tytułem: *Della Storia naturale marina dell' Adriatico*, wydane w Wenecyi R. 1750.

Korale nayobficiey poławiaią się w nayważnieyszych głębinach morza Srzodziemnego, przy wyspach Korsyki i Majorki, na brzegach Hiszpańskiey Prowincyi Katalonii, koło brzegów Francuzkich: osobliwiey zaś też w morzach Barbaryiskich, iak np. w Tunis, Algier i Trypoli, które dla swey wielkości i koloru nad wszystkie inne celuią. Niegdyś łowiono ie w odnodze Perskiey, w morzu czerwonem i na brzegach Sycylii. Godne wspomnienia iest, iż w Oceanie Atlantyckim wcale się nie znaydnią; te zaś z których w Oceanie spokoynym całe wyspy formuią się i niezmierney wysokości dochodzą, choć podobne są kształtem do korali, nie należą iednak do tego rzędu, i są tylko gatunkiem Madreporow; bo korale czerwone o których mowa, rzadko iednę stopę wysokości przechodzą.

Połów korali na brzegach Afryki bywał niegdyś wyłącznym przywileiem Francuzów, a szczególniey kupców Marsylskich, do czego sprzyiało im nay bardziey posiadanie ważnego mieysca w Królestwie Algieru, umieszczonego na kartach geograficznych pod nazwiskiem *Bastion de France*, a którego nabytek zasięga ieszcze czasów Henryka 4go.

Sposób poławiania korali iest następuiący: biorą dwie Belki w czworobok ociesane, długości sześciu lub siedmiu stóp; te ułożone na krzyż spaiaią mocno, i w samym srodku przytwierdzaią żelazną kulę lub sztukę ołowiu, takiey wagi aby te belki w wodzie zanurzyć się mogły. W całey długości tychże, wieszaią garście czesanych konopi, a na końcach przywięzuią liny do ciągnienia ich po dnie morskiem. Wrzucone w wodę takowe narzędzie, gdy na drodze którędy iest ciągnione koralowe krzaki napadnie, konopie zawikłane w gałązki, odłamuie takowe: po niejakim czasie wyciągaią drzewa na wierzch, oddzielaią gałązki korałów z konopi, i drzewa na nawy połów do morza wrzucaią. Gdy iuż dostateczny zapas korali ułowiono, przywożą ie do Marsylii, do dalszego takowych obrobienia.

Wprzod iednak nim korale do wyrobienia na ozdoby przeznaczą, wy-

bieraią naywiększe i naypięknieysze gałązki, takowe czyszczą, poleruią, osadzaią na pięknych podstawach, i iako osobliwość do gabinetów przedaią.

Czasem zdarza się iż zamiast skały na którey zwykle koral rośnie, służy mu za podstawę muszla, kość, lub inny twór morski; albo też że gałązki iego osobliwszym iakim rozłożone są kształtem, w tedy wartość iego zawsze iest większą.

Z mnieyszych kawałków koralu robią rękoięście i trzonki do nożów, guziki, gałki do lasek, dewizki do zegarków &c. Wszystkie zaś cieńkie gałązki których iescze Polipy niezdziurawiły, za pomocą stalowego narzędzia kraią, dobieraiąc potem te które równey są wielkości. Przeznaczenie takowych drobnych korali iest rozmaite, iedne poleruią i pod nazwiskiem fragmentów sprzedaią, które potem osadzaią w pierścieniach, zausznicach, brasseletkach &c.; innym w szlifierniach nadaią kształt okrągły, podługowaty, i potym ie w machinie do tego przeznaczoney za pomocą stalowych igieł świdruią, używaiąc przy polerowaniu ich samey tylko czystey wody. Gdy iuż korale do stosowney wielkości są dobrane, staią się artykułem bardzo ważnego handlu.

Nie małą przy sprzedaży koralu iest rzeczą piękny i żywy ich kolor; który aby był iednakowy, naytroskliwiey się o to staraią. Zapewniaią, iż rożney koralów czerwoności 200. gatunków naliczyć można.

Użycie korali w całym świecie iest upowszechnione, w Europie nawleczone na sznurki służą do ozdoby szyi, włosów &c. Do Indyów zwykle posyłaią okrągłe, w Afryce podługowate więcey są lubione. Naywiększe popłacaią w kraiach wschodnich; osobliwie w Turczech, gdzie nie małą składaią ozdobę turbanów zawoiów &c.

Mieszkańcy Arabii szczęśliwey, Czciciele Machometa, używaią koralowych sznurów na oznaczenie liczby swych modlitw, a znakomitszych nawet w grobie z podobnemi różańcami składaią. W Japonii równie cenią korale iak dyamenty, i z tąd nie mały tam znayduią pokup.

Każden prawie Narod innym gustem cechuie piękność korali: iednym podoba się ich kolor blady, drugim zas naiżywszy. Piękność grecka nie używa tylko tak słabego koloru, aby przy rumieńcu iey lica niknął, gdy przeciwnie Murzynka ubiega się za ognistym ich blaskiem.

W Medycynie korale nie małą przedtym grały rolę, dowodzi tego mnóstwo przepisów w dawnych książkach Aptekarskich, gdzie im prawie cudowną naznaczano cnotę. Dziś ledwie mieszczą się w Aptece iako proszek do czyszczenia zębów, gdzie tylko sposobem mechanicznym działaią, tak iak każda inna substancya składaiąca się z części ziemnych.

W Gwinei, na brzegach Senegalu, wyżey cenią korale niż złoto: używaią ich tam szczególniey do nabywania niewolników. Sznurek korali był nieraz przyczyną, iż targaiąc nayświętsze związki przyrodzenia, Matka córkę, a Oyciec syna w wieczną zaprzedawali niewolę.

W Jamaice i innych osadach Ameryki, nie trudno iest widzieć Negrów niewolników, pracuiących z niezmiernym mozołem, i oszczędzaiących ile można zarobku, aby go na skupienie kilku korali obrócić, które w ich oczach niezskończoney są ceny.

Przykład sprawiedliwości Monarchy.

Don Pedro, Król Portugalski, który w R. 1357. na tron wstąpił, słynął wielce z wymiaru każdemu należącey się sprawiedliwości. — Pewnego razu dowiedział się, iż ieden Pan znakomity Urzędnik dworu iego, zabił ubogiego Rzemieślnika, i że Naywyższy Trybunał sprawiedliwości, lekce ważąc występek tego Pana, i niezważaiąc na krzywdę wyrządzoną Familii zamordowanego, która w osobie iego żywiciela swego straciła, wskazał oskarżonego na zbyt lekką karę, bo tylko odsądził go za rok ieden od sprawowania Urzędu.

Syn zamordowanego, bynaymniey nie zaspokoiony wyrokiem sądu, postanowił zaboycę Oyca swego osobistey poświęcić zemście; upatrzywszy zatym sposobną porę, wspomnionego Pana zabił. — Król Don Pedr, gdy przyszło do wymierzenia kary na przestępcę, wskazał aby mu przez cały rok rzemiosło robić zabronionym było.

Sposób aby kury mnogie i wielkie iaia niesły.

Weź tłuczonych makuchów lnianych, ile się podoba; takąż ilość otrąb pszennych, i tłuczoney na mąkę żołędzi: to wszystko poley wodą wrzącą, ugnieć na ciasto i daway kurom. Od tey karmy niosą one tak dobrze iaia w zimie iak w lecie, które ważą pułpięta łuta, i większą częścią maią podwóyny żołtek.

Sposób uprawić len, aby był miękki i biały iak iedwab

Maiąc ług zrobiony z iedney części niegaszonego wapna, i z dwóch lub trzech części popiołu bukowego, ustawia się kocioł do gotowania; na dno kotła ściele się nieco słomy, i na wierzch daie się płótno, na płótnie kładzie się len garściami, których końce wplataią się w srzodek, tenże zaś rozciąga się płasko. Na spodniey warstwie lnu kładzie się znowu płótno, i podobnym sposobem, iak wyżey, len na płótnie, aż się napełni kocioł. Potem nalewa się przecedzony ług na len, który się w nim gotuie przez kilka godzin; po skończonem gotowaniu wykłada się z kotła, i czystą wodą opłókuie się z ługu. Według potrzeby ieszcze raz gotować go można i opłókać wodą. Opłókany suszy się na powietrzu, powtórnie się międli, wyciera i czesze. Takim sposobem uprawiony len iest gładki i bardzo subtelny.

JAR-

JARMARKI w MIESIĄCU STYCZNIU.

Na nowy rok w Proszowiecach. Dnia 2, w Birczy, Lubomirzu, Lutowisku. W

Na nowy rok w *Proszowiecach*. Dnia 2, w *Birczy*, *Lubomirzu*, *Lutowisku*. W Niedzielę pierwszą po Nowym Roku w *Modrzejowie*, we Srodę przed 3. Krolami *w Brodach*, *Kraśniku*, *Zołkwi*, na 3. Krole w *Babicach*, *Krasnostawie*, *Opatowie*, *Tomaszowie*, *Wiśniczu*: w Poniedziałek po 3. Krolach w *Dubnie* Kontrakty. Na nowy rok Ruski w *Janowie*, trzytygodniowy, *Jarosławiu Siedlicach*. Od dnia 15. *w Krakowie* dwu-niedzielny. Na 3. Krole Ruskie *w Tomaszowie* w Poniedziałek przed S. Agnieszką *w Wieliczce*, *Kętach*, na S. Agnieszkę *w Zatorze*, na nawroc: S. Pawła *w Sandomierzu*, we Wtorek przed Gromnic. Maryą Panną *w Samborzu*.

JARMARKI w MIESIĄCU LUTYM.

W Wigilią Nayśw: Maryi Panny Gromniczney *w Janowie*, *Jędrzeiowie*, *w Szkalmierzu*, w Poniedziałek po Gromnicach *w Lublinie*, *Muszy*, *Miłowce*, w którey to Miłowce 12. co rok bywa Jarmarków, a to w pierwszy zawsze każdego miesiąca Poniedziałek; chyba żeby w ten dzień iakie Swięto przypadało, wtedy bowiem Jarmark na Wtorek się odkłada. Dnia 3go Lutego *w Samborzu*, ośmiodniowy Jarmark, na S. Walenty *w Drogini*, w Niedzielę ostatnią miesopustu *w Modrzejowie*, od zapustney Niedzieli *w Drzewicy* nie daleko *Opoczna* przez dni 3. na ryby iesiotry Jarmark, w zapustny Poniedziałek *w Kętach*, *Siedlicach*, na S. Maciey *w Bukowisku*, *w Tarnogrodzie*.

JARMARKI w MIESIĄCU MARCU.

W wstępną Niedzielę *w Szczekocinach*, w Poniedziałek po wstępney Niedzieli *w Łukowie* cztero-niedzielny, *Olkuszu*, *Słomnikach*, *Zatorze*, na S. Kazmierz *w Modrzejowie*, na 40. Męczenników *w Jarosławiu*, w suchy Poniedziałek *w Rozdole* tygodniowy, *w Wieliczce*: na S. Grzegorz *w Sandomierzu*. Po Niedzieli głuhey we Czwartek i Piątek *w Biały* niedaleko *Brześcia Litewskiego*. W Niedzielę białą *w Modrzejowie*, na S. Jozef *w Józefowie*, *Lutowisku*, *Turobinie*. Od środopostney Niedzieli do Bożego Ciała *w Bochni* każdego Czwartku targi na zboże, bydło rogate i nierogate. Po Niedzieli środopostney w Poniedziałek *w Kętach*.

JARMARKI w MIESIĄCU KWIETNIU.

W Poniedziałek po Niedzieli kwietniey *w Olkuszu*, *Opatowie*, *Zatorze*, w Poniedziałek po przewodniey Niedzieli *w Szkalmierzu*, *Wieliczce*, *Wiślicy*. Na S. Woyciech *w Drogini*, *nowym Mieście*, *Mogilnicy*, *Rzeszowie*, *Siedlicach* między *Łeczną* i *Chełmem* na konie i bydło sławny Jarmark. Na S. Jerzy *w Lezaysku*, *Lubomierzu*, *Lutowisku*, *Turobinie*, w Sobotę przed S. Filipem i Jakobem *w Szczebrzeszynie*.

JARMARKI w MIESIĄCU MAIU.

Na SS. Filip i Jakob *w Jaroczynie, Niemierowie, Samborzu, Zarnowcu*, na znalezienie S. Krzyża *w Babicach, Busku, Pinczowie, Tomaszowie*: w Poniedziałek po S. Krzyżu *w Kętach*, na S. Stanisław *w Dynowie, Pilźnie*, w Suchey. *Zaleszczyku*: w Krzyżowy Wtorek *w Zamościu* dwutygodniowy, w wigilią Wniebowstąpienia Pańskiego *w Łancucie, Sandomierzu, Szkalmierzu*: nazaiutrz po Wniebowstąpieniu Pańskim *w Muszy*, w Poniedziałek po Wniebowstąpieniu Pańskim *w Dąbrowie* tygodniowy, *Kętach, Olkuszu*: na Ruskie w Niebowstąpienie Pańskie *w Janowie* trzytygodniowy, *Zaleszczyku*.

JARMARKI w MIESIĄCU CZERWCU.

Na Zielone Świątki *w Cudze* Cyrkule Dukielskim tygodniowy, *Lublinie, Miechowie, Opatowcu, Radomiu, Siedlicach, Skawinie, Zarnowcu*. Od Wtorku Zielonych Świątek *w Janowie* w Cyrkule Tarnowskim, *Łaszczowie* ośmiodniowy Jarmark. Od dnia 6. *w Krakowie* dwuniedzielny: w Sobotę przed SSS. Troycą *w Józefowie, Tarczynie*, na SSS. Troycę *w Krośnie, Szydłowie, Radymnie*, w Poniedziałek po SSS. Troycy *w Komarnie, Niemierowie, Iroszowicach, w Zatorze*, na S. Onufry *w Jarosławiu, Jasienicy, Łęczny, Lutowisku, Urzędowie*, w Niedzielę przed S. Janem Chrzcicielem *w Modrzejowie*, na S. Jan Chrzciciel *Husiatynie* cztero-niedzielny, *Olkuszu, Pilźnie, Sandomierzu, Siedlicach* dwu-tygodniowy, *Wiśniczu, Zatorze*.

JARMARKI w MIESIĄCU LIPCU.

Na Nawiedzenie Maryi Panny *w Czyżkach* przy Lwowie, *w Proszowicach, Rozdole*, dwu-tygodniowy, na Piotrowkę *w Chodorowie* dwutygodniowy, na S. Małgorzatę *w Bochni, Radomiu*, w Poniedziałek po S. Małgorzacie *w Kętach*, na Rozesłańców *Dąbrowie, Olkuszu*, na Nayśw: P. M Szkaplerzną *w Uroginì, Wołczynie* dwutygodniowy, i *Xiążu* przed *Włodisławiem*, na S. Alexy *w Łęczny*, na S. Jakob *w Zatorze*, na S. Annę *w Białey* nie daleko *Brześcia Litewskiego* tygodniowy, *Dobromilu, Jozefowie, Olkuszu, Rawie*.

JARMARKI w MIESIĄCU SIERPNIU.

Na S. Piotra w okowach *w Jędrzejowie*, na S. Wawrzyniec *w Szkalmierzu*, na w Niebowzięcie Maryi Panny *w Niemierowie, Olkuszu, Wiślicy*: w Niedzielę po w Niebowzięciu Nayśw. Maryi Panny *w Modrzejowie*, w Poniedziałek po w Niebowzięciu N. Maryi P. *w Kętach*, na S. Bernard *w Radymnie*: w Poniedziałek przed S. Bartłomieiem *w Wieliczce*, na S. Bartłomiey *w Babicach, Busku, Jaroczynie, Lackoronie*, na uspienie Przeczystey Bohorodycy, *w Józefowie* przed Tanogrodem, *w Siedlicach* na bydło i konie Ukraińskie, oraz na towary sławny iarmark, w Poniedziałek po S. Bartłomieiu *w Zatorze*.

JARMARKI w MIESIĄCU WRZEŚNIU.

Na S. Idzi w *Jarosławiu*, *Łeczny*, we Srodę przed Narodzeniem N. P. w *Chełmie*, *Zamościu*, na Narodzenie M. P. w *Janowie*, *Lubomierzu*, *Łukowie*, *Łutowisku*, *Minodze*, *Proszowicach Sandomierzu*, na Podwyższe: S. Krzyża w *Białogrodzie*, *Czyżkach*, w *Grudku*, *Przeworsku*, na S. Mateusz w *Jozefowie*, *Miechowie*, *Radomiu*, *Samborze*, ośmiodniowy, na Wozdwyższenie w *Rubieszowie* w Poniedziałek przed S. Michałem w *Wieliczce*, na S. Michał w *Babicach*, *Dobromilu*, *Dynowie*, *Olkuszu*, *Pilźnie*, *Radymnie*. w Niedzielę po S. Michale w *Modrzejowie*.

JARMARKI w MIESIĄCU PAZDZIERNIKU.

Na S. Franciszek Serafficzny w *Birczy*, *Olkuszu*, *Szydłowie*. Po Niedzieli Rożańcowey w Poniedziałek w *Kętach*, na Pokrowy Bohorodycy to iest, protekcyi Nayśw: P. M. w *Chodorowie*, *Józefowie*, *Lwowie*, i *Zamościu* Jarmarki, każdy po tygodni dwa, na S. Jadwigę w *Turobinie Chmielowie*, w Depart: Radomskim o mil 3. od Sandomierza tygodniowy, w towary przednich futer wsławiony Jarmark, na S. Łukasz w *Brodach*, w Poniedziałek po S. Janie Kantym w *Kętach*. na SS. Szymon i Judy w *Cężkowicach*, *Komornie*, *Lublinie*, *Proszowicah*, *Wiślicy*, *Zarnowcu*, w Niedzielę po SS. Szymona i Judy, w *Modrzejowie*,

JARMARKI w MIESIĄCU LISTOPADZIE.

Na Wszystkich SS. w *Szydłowie*, *Wiśniczu*, na S. Leonard w *Cyżkach*, *Opatowie*, *Radomiu*. na 4 Koronatów w *Xiążu*, na S. Dymitr w *Warężu*, na S. Marcin w *Czerniechowie Jaroczynie*, *Kraśniku*, *Niemirowie*, *Rubieszowie*, *Woyniczu Zamościu*, *Zatorze*, na S Elzbietę w *Kraśniku*, *Przeorsku*, na S. Michał Ruski w *Janowie* Cyrkule Lwowskim trzytygodniowy, *Sokalu*, *Zaleszczyku*: w Poniedziałek przed S. Klemensem w *Wieliczce*, na S. Kataryne w *Jędrzejowie*, *Kętach Woyniczu*, w Niedzielę przed S. Jędrzeiem w *Modrzejowie*, Targi zaś w tymże miasteczku każdego tygodnia w dni Czwartkowe są wolne tak na bydło iako też na Towary wszelkiego gatunku przyieżdżaiącym, na S. Jędrzey w *Dynowie*, *Goraniu*, *Janowie*, *Jarosławiu*, *Jozefowie*, *Pilźnie*, *Stanisławowie*.

JARMARKI w MIESIĄCU GRUDNIU.

Na S. Barbarę w *Pacanowie*, *Proszowicach*, *Turobinie*, na S. Mikołay w *Łeczny*, *Łutowisku*. *Przemyślu*, na Niepokal. Poczęcie Maryi Panny w *Jasieniey*, po Niepokalanem Poczęciu Maryi Panny w Poniedziałek w *Kętach*, na S. Łucyą w *Biały* nie daleko *Brześcia Litewskiego*, na S. Mikołay Ruski w *Warężu*, w Poniedziałek przed S. Tomaszem Apostołem w *Wieliczce*, na S. Tomasz w *Husiatynie* przez tygodni 4. w *Samborze* nareszcie dnia 30. Grudnia ośmiodniowy Jarmark.

WYRACHOWANIE

Wschodu i Zachodu Słońca, przybycia, ubycia i długości co piąty dzień dnia, na Horyzont maiący Elewacyą 50. gradusów.

Miesiąc	Dni Miesię.	☉ Słońca ☉ Wsch. G.	M.	Zachó. G.	M.	Przyb. dnia G.	M.	Długo. dnia G.	M.
STYCZEŃ	5	8	0	4	1	0	12	8	2
	10	7	55	4	5	0	20	8	10
	15	7	50	4	10	0	30	8	20
	20	7	44	4	16	0	42	8	32
	25	7	37	4	23	0	56	8	46
	30	7	30	4	30	1	10	9	0
LUTY	5	7	20	4	40	1	30	9	20
	10	7	12	4	48	1	46	9	36
	15	7	3	4	57	1	54	9	54
	20	6	54	5	6	2	22	10	12
	25	6	45	5	15	2	40	10	30
	28	6	38	5	22	2	54	10	44
MARZEC	5	6	30	5	30	3	10	11	0
	10	6	21	5	39	3	28	11	18
	15	6	11	5	49	3	48	11	38
	20	6	2	5	58	4	6	11	56
	25	5	52	6	8	4	26	12	16
	30	5	43	6	17	4	44	12	34
KWIECIEŃ	5	5	32	6	28	5	6	12	56
	10	5	22	6	38	5	26	13	16
	15	5	13	6	47	5	44	13	34
	20	5	5	6	55	6	0	13	50
	25	4	57	7	3	6	16	14	6
	30	4	48	7	12	6	34	14	24
MAY	5	4	40	7	20	6	50	14	40
	10	4	32	7	28	7	6	14	56
	15	4	26	7	34	7	18	15	8
	20	4	19	7	41	7	32	15	22
	25	4	12	7	48	7	46	15	36
	30	4	7	7	53	7	56	15	46
CZERWIEC	5	4	2	7	58	8	6	15	56
	10	3	59	8	1	8	12	16	2
	15	3	56	8	4	8	18	16	8
	20	3	56	8	4	8	18	16	8
	25	3	56	8	4	ubyło		16	8
	30	3	57	8	3	0	4	16	6

Miesiąc	Dni Miesię.	☉ Słońca ☉ Wsch. G.	M.	Zachó. G.	M.	Ubycie dnia G.	M.	Długo dnia G.	M.
LIPIEC	5	4	0	8	0	0	10	16	0
	10	4	3	7	57	0	16	15	54
	15	4	7	7	53	0	24	15	46
	20	4	12	7	48	0	34	15	36
	25	4	17	7	43	0	44	15	26
	30	4	24	7	36	0	58	15	12
SIERPIEŃ	5	4	33	7	27	1	16	14	54
	10	4	41	7	19	1	32	14	38
	15	4	50	7	10	1	50	14	20
	20	4	59	7	1	2	8	14	2
	25	5	6	6	54	2	22	13	48
	30	5	15	6	45	2	40	13	30
WRZESIEŃ	5	5	26	6	34	3	2	13	8
	10	5	35	6	25	3	20	12	50
	15	5	45	6	15	3	40	12	30
	20	5	54	6	6	3	58	12	12
	25	6	4	5	56	4	18	11	52
	30	6	13	5	47	4	36	11	34
PAŹDZIER.	5	6	23	5	37	4	56	11	14
	10	6	32	5	28	5	14	10	56
	15	6	42	5	18	5	34	10	36
	20	6	51	5	9	5	52	10	18
	25	6	59	5	1	6	8	10	2
	30	7	9	4	51	6	28	9	42
LISTOPAD	5	7	19	4	41	6	48	9	22
	10	7	27	4	33	7	4	9	6
	15	7	34	4	26	7	18	8	52
	20	7	41	4	19	7	32	8	38
	25	7	48	4	12	7	46	8	24
	30	7	53	4	7	7	56	8	14
GRUDZIEŃ	5	7	58	4	2	8	6	8	4
	10	8	1	3	59	8	12	7	58
	15	8	4	3	56	8	18	7	52
	20	8	4	3	56	8	18	7	52
	25	8	5	3	55	przyb.		7	50
	30	8	3	3	57	0	4	7	54

NB. Wyrachowanie ninieyszej wschodu i zachodu Słońca, tem tylko służy mieyscom, ktorych od biegunа połnocnego odległość, czyli *elewacya* iest 50 gradusow: służy zaś nie do nakręcania zegarow, iako niektòre Kalendarze udaią; ale ażeby tego lub owego dnia wschod i zachod wiedzieć Słońca, Zegary bowiem nakręcać naylepiey iest w samo południe podług słonecznego kompassu.

1813

~~[illegible] Podproku-~~
~~rator JW. [illegible]~~
[redacted]